

Prikaz knjige I. G. Simmonsa, 2010, „Globalna povijest okoliša“, Disput, 306 str.

Nije čest slučaj da se na hrvatski jezik prevede knjiga vrlo brzo poslije objave na stranom jeziku. Knjiga Iana G. Simmonsa imala je upravo tu, za hrvatske prilike, neobičnu sudbinu da je prevedena svega dvije godine nakon objave na engleskom jeziku. Razlog za ovakvo brzo prevođenje je potreba za pronalaskom i/ili stvaranjem sveučilišnih udžbenika za kolegije povijesti okoliša i ekohistorije. Naime, literatura na hrvatskom ne udovoljava osnovnim potrebama studenata za pripremanje za navedene kolegije. Budući da je ekohistorija rastuća disciplina i da je Hrvatska zemlja sa sveučilišnom nastavom ekohistorije, časopisom i pripadajućim strukovnim društvom, realno je očekivati dodatan porast interesa među mladim istraživačima i studentima za ovu disciplinu.

Ian G. Simmons jedan je od vodećih geografa i ekohistoričara u svijetu te profesor emeritus na Sveučilištu u Durkhamu. Predavao je na brojnim sveučilištima u Europi i SAD-u, a poznat po svojoj knjizi o ekohistoriji Velike Britanije posljednjih 10 000 godina.

Globalna povijest okoliša knjiga je u kojoj autor na približno 300 stranica daje presjek najvažnijih ekohistorijskih događaja i primjera raspodijeljenih u šest poglavlja (Rezonancije, Sakupljači – lovci i njihov svijet, Predindustrijska poljoprivreda, Industrijski svijet, Postindustrijska era, Nove teme) te Proslov i Prolog u kojemu autor objašnjava glavne orijentire. Simmons radi kronološku povijest okoliša što znači da čitatelj ima mogućnost praćenja promjena u okolišu kroz vrijeme. Svako poglavlje započinje ilustracijom (primjerice, u prvom je poglavlju slika orgulja, u petom instalacija Kraj dvadesetog stoljeća itd.) pomoću koje Simmons objašnjava glavnu ideju poglavlja. Tako orgulje služe kao slikovit primjer različitih znanstvenika i znanosti koji zasebno ili u kombinaciji služe pri istraživanju mnogih fenomena i problema posebice u slučaju okoliša i okolišnih studija. Ključno pitanje koje Simmons naglašava su promjene odnosno pitanje koliko bi se svijet mijenjao bez čovjeka i njegovih utjecaja i koliko su ti utjecaji drugačiji od prirodnih?

Koristeći vrijeme kao jednu od komponenti, točnije kronološki pristup, Simmons čitateljima nudi uvid u paleolitičke lovce skupljače prikazujući kako oni nisu značajno

mijenjali svijet (najviše je 30% svijeta tada izmijenjeno ljudskom djelatnošću), već se radi o ekološki najpozitivnijem i najprihvatljivijem društvu. Pitanje koje se nameće je koliko je tada uopće bilo moguće kontrolirati prirodu (i je li to mogao biti cilj) ili se radilo o spoznajama prirode? Drugačiji odnos prema prirodi svakako imaju sjedilačka društva koja se promatraju kroz poljoprivredu i razvoj same poljoprivrede koji dolaze u korelaciji s promjenama u okolišu (promjene klime, porast stanovništva, prvi pokušaji kontrole okoliša). Simmons nam pokazuje odnos prema prirodi u predindustrijskim društvima kao neekološki ponajviše zbog intervencija u okolišu. Autor se posebno bavi pitanjem energije i resursa što dolazi do izražaja u poglavlju posvećenom industrijskoj revoluciji koja mijenja odnos prema okolišu. Zbog potreba industrije, ali i sve složenijih potreba u društvu energija se dobiva od fosilnih goriva (nafta, zemni plin) zbog kojih se dodatno intervenira u okoliš i te intervencije postaju jasne i dobro vidljive. Daljnji nastavak života u neravnoteži s okolišem zbog porasta potreba dolazi u postindustrijsko doba kada se pojavljuju ratovi za sirovine (npr. naftu) te se autor angažira kao zagovornik ekološkog načina života (tzv. okolišni gradovi koji bi sami proizvodili dio hrane, više iskorištavali energiju i otpad) te daje kritiku modernog svijeta. U završnom dijelu autor propituje lingvističke aspekte okoliša, religijske stavove prema prirodi i nudi vlastita razmišljanja u svjetlu prihvaćanja brzih promjena okoliša i trajnih intervencija kako bi čovječanstvo spoznalo stvarno stanje i krenulo u potragu za rješenjima poput održivog razvoja.

Simmonsova knjiga obiluje kvantitativnim podacima posebno po pitanju potrošnje energije. Napisati knjigu o globalnoj povijesti okoliša iziskuje golemo znanje (Simmons se uistinu dokazao kao znalac), odvažnost i metodološki ispravan pristup ponajviše zbog stalnog podsjećanja da pojedini fenomeni nisu svugdje prisutni u istoj vremenskoj amplitudi niti su društva na istom razvoju u isto vrijeme. Ian Simmons, pišući ovu knjigu, imao je to na umu i zato je knjiga sjajan putokaz za sve buduće autore istraživače makrohistorijskih promjena, ali i za studente i radoznale čitatelje da se bolje upoznaju s globalnim okolišem.

*Goran Đurđević
Sveučilište u Zadru*